

“KADIN KADININ YURDUDUR”

GÖÇ VE CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET ÇALIŞTAYI RAPORU

KADINLARLA DAYANIŞMA VAKFI (KADAV)

14-15 NİSAN, İSTANBUL

Kadınlarla Dayanışma Vakfı'nın (KADAV) Mart ve Nisan ayları boyunca çeşitli kadın örgütlerine, göç ve insani yardım örgütlerinde çalışan kadınlara ve Suriyeli kadın örgütlerine yapılan çağrılara verilen yanıtlar sonucunda, 14-15 Nisan 2017 tarihlerinde, Yarının Kadınları Derneği, Reyhanlı Kadın Komitesi(S.W.C.), ASAM Kadın Merkezi, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, TDA, Adana Kadın Dayanışma Derneği, Mavi Kalem Derneği, İzmir Kadın Dayanışma Derneği, Mokid, Demir Leblebi Derneği, Ankara Kadın Dayanışma Vakfı, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Gaziantep Kırkayak, Kızılay, Deniz Yıldızı Kadın Dayanışma, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu İstanbul, TKDF/Care International, Eşitiz Eşitlik İzleme Grubu, Yuva Derneği, DRC, Şişli Belediyesi Göç Birimi'nden kadınlar, Kadın Cinayetlerine Karşı Acil Önlem Platformu, akademisyen kadınlar ve bağımsız katılımcıların İstanbul'da bir araya gelmesiyle “Kadın Kadının Yurdudur: Göç ve Cinsiyet Temelli Şiddet Çalıştayı” gerçekleştirilmiştir.

İki gün boyunca göçmen kadınlara yönelik şiddet biçimlerinin ve bu şiddet biçimleri ile mücadele yöntem önerilerinin tartışıldığı çalıştayı sonucunda, bu çalıştayı bir ilk adım olarak görülmesi, bunun sonucunda Türkiyeli ve Suriyeli kadınların ve diğer göçmen grupların ortak bir zemin inşa ederek bir dayanışma ağı oluşturması isteği tüm katılımcı kadınlar tarafından dile getirilmiştir.

Çalıştayı ilk oturumunda Türkiye'de bilhassa 80'li yıllardan itibaren kadın hareketinin kazanımları üzerine kısa bir sunum gerçekleştirilmiş, yasal kazanımların kadınların gündelik hayatına yansımaları önündeki engeller, son yıllarda bilhassa cinsiyet eşitliği alanında örgütlü mücadeleyi sürdüren hak temelli yapılara yönelik saldırgan politikaların hız kazanması gibi sorunların dile getirilmesinin yanı sıra, uluslararası sözleşmelerin ve bunlar vasıtasıyla alınan emsal kararların altı çizilerek uluslararası kadın dayanışmasının kazanımları da vurgulanmıştır.

Yine bu oturumda KADAV'ın göçmen kadınlar alanındaki çalışmalarına ve çalıştayı kısa ve uzun vadedeki hedeflerine yönelik kısa bir giriş yapılmıştır.

Geriye kalan oturumlarda çeşitli örgütlerin temsilcisi olarak katılan kadınlar, öncelikle göçmen kadınlara ve LGBTİ'lere yönelik şiddet alanında sorunları belirlemeye, ardından bu sorunlara yönelik çözüm önerileri ve yöntemleri geliştirmeye odaklanmışlardır.

I. GÖÇ VE CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET ALANINDA ÖNE ÇIKAN SORUNLAR

Yukarıda sayılan çeşitli örgütlerden gelen ya da bağımsız olarak çalışmaya katılan kadınlar tarafından öne çıkarılan belli başlı sorunlar arasında öne çıkanlar şunlardır:

- **Erken ve zorla evlendirme:** Yalnızca Suriyeli kadınların değil Türkiyeli kadınların ve hatta dünya üzerinde milyonlarca kadının maruz kaldığı en yaygın cinsiyet temelli şiddet biçimlerinden biri olan erken ve zorla evlendirme, bilhassa savaşın yarattığı yerinden edilmenin, yoksulluğun ve geleceksizliğin de etkisiyle artmakta derinleşmektedir. Bunun ötesinde kültürel ve dini zeminde çeşitli toplumsal kabullerle meşrulaştırmanın en çok görüldüğü bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ev içi zorunlu işçiliğin ve seks köleliğinin bir biçimi olarak kabul edilmesi gereken erken ve zorla evlendirme, insan ticareti alanında da ele alınması gereken çok boyutlu bir sorundur. Erken evliliklerin resmi niteliğinin olmayışı, dolayısıyla evlendirilen kız çocuklarının evlilikten doğan yasal bir haklarının bulunmayışı, erken ve zorla evliliklerin sömürü boyutunu katmerlendirmektedir.
- **Çoklu evlilikler:** Suriye’de resmi olarak devam eden çoklu evlilikler (poligami), Türkiye’de de yasal çerçevede illegal olmasına rağmen gayri resmi olarak bugüne dek devam etmiş, Suriyeli nüfusun Türkiye’ye kitlesel göçü ile birlikte Suriyeli kadınlara ve kız çocuklarına yönelik sömürünün en yoğun biçimlerinden biri olarak varlığını sürdürmektedir. Çoklu evliliklerde resmi nikâhı olmayan kadınların evlilikten doğan hiçbir hakkı bulunmamakta, “himaye altında olma” gibi bir toplumsal kabulün zemin oluşturduğu bu evliliklerde, bilakis, kadınların hiçbir güvencesi ya da koruma mekanizmasına erişimleri bulunmamaktadır.
- **Kız çocuklarının okula gönderilmemesi:** Yalnızca Suriyeli kız çocuklarının değil, Türkiyeli kız çocuklarının da eğitim hakları önünde ciddi engeller bulunmaktadır. Suriye’de savaş nedeniyle okulu bırakmış olan pek çok kız çocuğu, Türkiye’de yoksulluk, ailedeki erkeklerin izin vermemesi, erken evlendirme baskısı gibi sebeplerin yanı sıra Türkiye’de eğitime erişimin Suriyeli öğrenciler için kolaylaştırmak şöyle dursun, zorlaştırılması sebebiyle eğitim hakkından mahrum kalmaktadır. Belli bir yaştan sonra devlet okuluna kayıt yaptıramama engeli buna bir örnektir.
- **Suriyeli kadınların Türkiye’deki yasal haklarından haberdar olmaması:** Yasal haklarının bilincinde olmama, yine hem Suriyeli, hem de Türkiyeli kadınlar için ortak bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Suriyeli kadınların büyük çoğunluğu, geçici koruma rejimi altında Türkiyeli kadınlarla aynı yasalardan yararlanabileceklerini, bilhassa cinsiyet temelli şiddete maruz kaldığında aynı mekanizmalardan yararlanabileceğini bilmemektedir. Bunun yanı sıra şiddete uğradığında ilk olarak hangi adımları atabileceği ve hangi kurumlardan/örgütlerden destek alabileceği konusunda herhangi bir bilgiye sahip değildir. Üstelik göç alanında çalışan örgütlerin ve kurumların pek çoğu da şiddet nedeniyle kendilerine başvuruda bulunan bir kadını hangi mekanizmalara yönlendirecekleri konusunda yeterince bilgiye sahip değildir.
- **Kâğıt üzerindeki hakların hayata geçirilememesi:** Kadınların yıllar süren mücadeleleri sonucu elde edilmiş pek çok hak, ne yazık ki kâğıt üzerinde olduğu gibi hayata

geçirilememektedir. Bilhassa Suriyeli kadınlar söz konusu olduğunda 6284 sayılı kanundan, ŞÖNİM'lerden, koruma mekanizmalarından yararlanmak son derece güçleşmektedir. Bunun yanı sıra kurumların işleyişteki keyfiyeti, kurum çalışanlarının başta şiddet karşısında alınacak önlemler ve yasal düzenlemeler olmak üzere pek çok konuda yeterince bilgi sahibi olmaması, bunun ötesinde meselenin en temelinde toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile hareket edilmemesi, işleyişteki temel sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

- **Dil engeli, çok dilli hizmet sağlanmaması:** Sağlık, eğitim, koruma gibi hizmetlerde genel olarak yaşanan tercüman sıkıntısı, cinsiyet temelli şiddet alanında da kadınların önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların buna yönelik atacakları ilk adım olan polis merkezi, hastane, savcılık gibi mercilerde tercüman çok dilli hizmet sıkıntısı yaşanmakta, kadınlar pek çok kurumdan “tercüman yok” diyerek geri çevrilmektedirler.
- **Sığınaklarla ilgili sorunlar:** Sığınak meselesi de –başka pek çok mesele gibi- hem Türkiyeli, hem Suriyeli kadınları ilgilendiren meselelerden biridir. ŞÖNİM'lerden yararlanma süresi olan 6 ay, Suriyeli kadınlar söz konusu olduğunda –üstelik yaygınlaştırılmayan bir genelge ile- 15 güne düşürülmekte, şiddete maruz kalan Suriyeli kadınlar özel kamplara yönlendirilmekte ve etiketlenme riski ile karşı karşıya kalmakta, hatta bu kamplara yerleştirilmemek için kendilerine şiddet uygulayan erkeklerin yanına dönmeyi tercih etmektedirler. Bunun ötesinde sığınak sisteminin kendisi, şiddetten kurtulan kadınlara sürdürülebilir ve güçlendirici bir seçenek sunmaktan uzaktır. “6 ay sonra ne olacak?” sorusu, pek çok kadının yaşadığı şiddeti dile getirememesi sebeplerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.
- **Barışa dönük politika eksikliği:** Göç ve kadın alanında yürütülecek bütün çalışmaların “barış” perspektifiyle örülmesi önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yalnızca Türkiye'deki Suriyeli kadınların şiddetten koruma mekanizmalarından yararlanmalarını sağlamak yeterli olmayıp, yerinden edilen tüm kadınlar için, bu kadınlarla birlikte bütüncül bir barış politikasının inşa edilmesi, yalnızca Suriye'de rejimin ve IŞİD'in saldırganlığıyla ve şiddetiyle iç içe yaşayan kadınlara, Türkiye'de ve diasporada yaşayıp ülkesine dönmeyi umut eden tüm Suriyeli kadınlara değil, aynı zamanda Türkiye'de yerinden edilmiş Kürt kadınlara yönelik bir barış politikası inşa etmenin eksikliği hissedilmektedir.
- **Türkiyeli ve Suriyeli kadınların ilişkilenecekleri, ortak eylem ve politika üretecekleri bir ağ/ platform eksikliği:** Türkiyeli kadınların yasal kazanımlarındaki her gerileme, doğrudan Suriyeli kadınların Türkiye'deki haklarına da yansımaktadır. Kökeni ve statüsü ne olursa olsun kadınların maruz kaldığı ve göçmen olmanın katmerlendirdiği cinsiyet temelli şiddet, Türkiye kadın hareketinin başlıca çalışma alanlarından biridir. Buradan hareketle, Suriyeli ve Türkiyeli kadınların –ve elbette tüm göçmen gruplardan kadınların - ortak bir zemin etrafında örgütlenmeleri, bir dayanışma ağı ya da bir platformda bir araya gelerek politika, strateji ve eylem üretmeleri Türkiye'de yaşayan tüm kadınlar için bir ihtiyaçtır.

- **Ayrımcılık ve mülteci karşıtı söylem; biz/onlar söylemi:** Cinsiyetçi söylemin yanı sıra Suriyeli kadınların karşı karşıya kaldığı ayrımcı ve mülteci karşıtı söylem, gündelik hayatın her alanını Suriyeli kadınlar için daha da zorlaştırmaktadır. Bilhassa geleneksel medyada ve sosyal medyada dolaşıma giren dezenformasyon ve manipülasyonlara karşı Suriyeli kadınların sözünü yükseltebilmesinin kanallarını inşa etmek bir ihtiyaç olarak önümüzde durmaktadır.
- **Veri eksikliği, toplumsal cinsiyet odaklı verilerin olmayışı:** Suriyeli kadınların gündelik hayatın her alanında yaşadığı çok boyutlu ayrımcılık ve kırılmanın şiddetini ta kendisi olduğundan hareketle, gerek resmi kurumlarda verilen desteklerin ve belirlenen ihtiyaçların, gerekse göç ve insani yardım alanında Suriyelilerin yararlandığı hizmetlerin toplumsal cinsiyet odaklı veriler temelinde, toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden inşa edilmesi gerekmektedir.
- **Ekonomik sıkıntı ve yoksulluğun derinleşmesi:** Alan çalışmaları, kadınların ekonomik açıdan güçlenmeden yaşadığı şiddeti dile getirmekte zorlandığını ortaya koymaktadır. Bilhassa Türkiye'deki Suriyeli kadınların iç içe yaşamak zorunda kaldığı katmerli yoksulluk ve güvencesizlik, iş hayatına katılmanın önünde çoklu engellerin bulunması, kalabalık aile bakım yükü gibi pek çok sebeple maruz kaldıkları şiddeti dile getirmekten kaçındıkları gözlemlenmektedir.
- **Göçmen seks işçilerinin ve LGBTİ'lerin yaşadığı katmerli şiddet:** Seks işçiliği alanı hâlihazırda şiddetin en yoğun yaşandığı halde en görünmez olduğu alanlardan biridir. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılık ve şiddet ve göçmenlere yönelik ayrımcılık ile bu alanda yaşanan şiddet perçinlenmektedir. Üstelik göçmen seks işçileri korumaya yönelik mekanizmalardan pek çok başka kaygıyla (ifşa olma, 3. ülkeye gönderilmeyeceğini düşünme, ülkesine geri dönerse ifşa olmaktan kaynaklı hayati risk altında bulunma, vs.) yararlanamamakta, ya da yararlanmamayı tercih etmektedir. Üstelik bu alan, seks işçiliği ile insan ticareti alanlarının sınırlarının muğlaklaştığı bir alandır ve bu nedenle spesifik stratejiler ve politikalar geliştirilmesi elzemdir.
- **Kamplardaki spesifik sorunlar:** Suriyeli nüfusun yüzde 12'si, Suriye'den göçün üzerinden neredeyse altı yıl geçmesine rağmen halen kamplarda ikamet etmektedir ve bu bile başlı başına bir sorundur. Genel olarak Suriyeli nüfusun barınma ile ilgili pek çok sorunu olmakla birlikte, kamplarda kalan kadınların, bilhassa yalnız kadınların, kamp sakini ya da görevlisi erkeklerin şiddetine, tacizine, tecavüzüne açık yaşamak zorunda oldukları bilinmektedir. Bununla birlikte her kampın kendine has bir yönetimi olduğu ve kampların izleme ve denetlemeye kapalı olduğu da bilinmektedir. Birkaç kampa çok az sayıda özel izinle sınırlı bir zaman için girilebilmiş olsa da, hâlihazırda sivil toplumun izleme ve denetleme mekanizmaları, kampların içinde yaşayan Suriyelilerin hangi koşullarda yaşadığı ve ne gibi ihtiyaçlarını karşılayabildikleri konusunda yeterli düzeyde bilgiye sahip değildir. Suriyelilerin yaşadıkları kamplar, sivil toplumun izleme kanallarına açık hale getirilmelidir.

II. ÇÖZÜME YÖNELİK ÖNERİLER

Çalıştayın geriye kalan oturumlarının çözüm odaklı olması, mücadele, strateji ve eylem önerilerinin konuşulması kararlaştırıldı. Bu doğrultuda yapılan atölyelerde ve çalışma grubu tartışmalarında ortaya çıkan çözüm ve yöntem önerileri aşağıdaki gibidir:

- **Toplumsal cinsiyete dayalı algının dönüştürülmesi:** Verilen onca eğitime rağmen pek çok kurum ve insani yardım örgütü çalışanının kadın ve/veya LGBTİ yararlanıcılara nasıl davranması gerektiğini bile bilmediğini alanda yapılan pek çok çalışma ve gözlem ortaya koymuştur. Alanda çalışacak personelin eğitilmesi ile mevcut sorunların aşılamayacağından ve eğitimlerin biçim ve içerik bakımından dönüştürücü etkisinin olmadığından hareketle, genel olarak kurumlarda, alanda çalışan örgütlerde ve devletin göçmen politikalarında toplumsal cinsiyet duyarlılığının hedeflenmesine yönelik savunuculuk çalışmaları yapılmalı ve politikalar geliştirilmeli, toplumsal cinsiyet vurgusu her alanın gündemlerinden biri haline gelmelidir.
- **Kız çocuklarının eğitime entegre olabilmemesinin kolaylaştırılması için savunuculuk faaliyetleri:** Yukarıda sorunlar bölümünde altı çizildiği üzere, Suriye’de savaş nedeniyle okulu bırakmış pek çok kız çocuğu için, Türkiye’de Suriyeli ailelerin yaşadığı yoksulluk, ailedeki erkeklerin izin vermemesi, erken evlendirme baskısı gibi sebeplerin yanı sıra, Türkiye’de eğitime erişimin Suriyeli öğrenciler için zorlaştırılması sebebiyle eğitim hakkından mahrum kalmaktadır. Bu bağlamda, belli bir yaştan, örneğin 14 yaşından sonra devlet okullarına kayıt yaptıramama, önemli bir engel olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan gerek geniş çaplı bir kampanya ile gerekse Türkiyeli ve Suriyeli kadınların oluşturacağı bir platformun Göç İdaresi ve Milli Eğitim Bakanlığı ile yürütülecek savunuculuk faaliyetleri ile hem Suriyeli, hem de Türkiyeli kız çocuklarının eğitim hakkına erişiminin kolaylaştırılması ve kız çocuklarının eğitim sistemine dâhil olabilmesi için ailelerin desteklenmesi talep edilmelidir.
- **En yaygın biçimde yasal bilgilendirme/farkındalık:** Suriyeli kadınların çok büyük bir bölümünün Türkiye’de geçici koruma altındaki yasal haklarını bilmemelerinden hareketle yaygın bir biçimde bilgilendirme ve farkındalık artırma çalışmaları yürütülmelidir. Bu çalışmalar kapsamında iki dilli ve dijital bir yayın çıkarılıp yaygınlaştırmak, kartopu tekniğiyle büyüyen ve gittikçe daha fazla kadına ulaşılması hedeflenen kadın toplantıları gerçekleştirmek, Suriyelilerin yoğun yaşadığı bölgelerde mahalle çalışmaları yapmak, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı düzeyinde savunuculuk faaliyeti yaparak bu farkındalık artırma çalışmalarında bakanlığın imkânlarını seferber etmeye çalışmak, Türkiyeli ve Suriyeli kadınların oluşturacağı bir hak ihlallerini izleme ağı ve bunun yanı sıra göçmen karşıtı, zenofobik, ayrımcı söylemlerin ve nefret söylemlerinin tespit edileceği bir medya takip ağı oluşturmak sayılabilir. Bunun yanı sıra, Türkiye Cumhuriyeti devletine Suriyelilere mülteci statüsü verilmesi konusunda savunuculuk yapmak gerekmektedir.

- **Daha çok karşılaşma kanalı:** alıştay boyunca sıklıkla dile getirilen bir dayanışma ağı inşa etme ihtiyaının yanı sıra, dijital platformlarla birlikte fiziksel olarak da daha fazla bir araya gelmenin imkânlarını zorlamamız gerekmektedir. Bu karşılaşmalar yerelerde kk toplantılar ya da daha geniş katılımlı büyük toplantılar Őeklinde gerçekleştirilebilir.
- **Kimlik konusunda g idaresine baskı:** Türkiye Cumhuriyeti geçici kimlik kartı sahibi olmayan kadınların Türkiyeli kadınların yararlandığı yasal haklardan ve destek mekanizmalarından yararlanamıyor oluşundan hareketle kısa vadede Türkiye’de yaşayan bütün Suriyeli kadınların, orta ve uzun vadede kâğıtsız ve kimliksiz kadınları da kapsayacak Şekilde tüm göçmen kadınların geçici koruma kapsamına alınıp, hak ve desteklerden yararlanmalarını sağlayacak belgelerin kendilerine temin edilmesi en acil ihtiyaçtır. Bu konuda Başbakanlık Göç İdaresi Genel Müdürlüğü düzeyinde savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirilmeli, kadın hakları ve güç odaklı, geniş katılımlı bir platform/platformlar vasıtasıyla ilgili resmi kurumlar üzerinde baskı oluşturulmalıdır.
- **İstihdama yönelik politikalar, kadınların ekonomik güçlendirilmesi:** Şiddet alanında yürütülen çalışmalar, yeterli ekonomik kaynaklara ya da istihdama erişimi olmayan, maddi bakımdan glenmemiş kadınların pek çoğunun yaşadıkları Şiddeti dile getirmekte çekince yaşadıklarını, hatta hane halkının yaşadığı yoksulluğun yanında Şiddetten söz etmenin lüks olduğunu düşündüklerini ve Şiddet hayatlarını tehdit eden bir boyuta ulaşmadıkça Őikâyetçi olmadıklarını ortaya koymaktadır. Bu bakımdan Suriyeli kadınların çalışma hayatına katılmalarını teşvik edecek, nlerini açacak düzenlemelerin yapılması yönünde savunuculuk çalışmaları yapılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra kadınlara yönelik meslek edindirme kurslarıyla, istihdam olanaklarının olmadığı bir ülkede kadınlara boş umut vermenin ötesine geçilememektedir. Bunun yerine satılabilecek ürünlerin kolektif bir Şekilde üretildiği projeler geliştirilmeli, bunun yanı sıra Suriye’de ev dışında çalışan, fakat savaş nedeniyle yerinden edilip Türkiye’de yaşamak zorunda kalan kadınların mesleklerini sürdürebilmelerinin, bir başka deyişle mesleki haklarına erişimlerinin n açılmalı, Suriyeli kadınların istihdama katılımı yürütülen savunuculuk çalışmalarının gündemlerinden biri olmalıdır.
- **Erken ve zorla evlilikler ve çoklu evlilikler konusunda politika üretmek ve kampanya örgütlemek:** Erken ve zorla evlilikler ve çoklu evlilikler biçiminde kendini gösteren cinsiyet temelli Şiddet, önümüzdeki en önemli mücadele alanlarından biridir. Bu bağlamda geniş çaplı bir farkındalık çalışmasının yürütülmesi, Türkiyeli ve Suriyeli kadınların ortak çabalarıyla erken ve zorla evliliklerin ve çoklu evliliklerin hukuki, bedensel, psikolojik risklerinin net ve anlaşılır bir biçimde ortaya konduğu, çocukluğun regl ile bitmediğinin açık bir biçimde anlatıldığı, geleneksel ve sosyal medya kanallarının seferber edildiği, görsel ve videoların etkin biçimde kullanıldığı, çok dilli bir kampanya/kampanyalar örgütlenmesi gerekmektedir.

- **Erkekler arasında yapılacak çalışmalar için baskı oluşturma:** Çalıştay sırasında öne çıkan tartışmalardan biri de, erkekler arasında da farkındalık artırma çalışması yapılıp yapılmaması ile ilgilidir. Kadınların bilinçlendiği, erkeklerin mevcut ilişkiler bütününe sürdürme eğilimi gösterdiği durumlarda ortaya çıkan bilinç farkının da şiddet olarak kadınlara daha fazla yansıdığı öne sürülmüştür. Bununla birlikte, kadın örgütlerinin zamanlarını ve enerjilerini kadın çalışmalarına ayırmaları gerektiği, ancak karma örgütlerin hedef kitlelerine yönelik farkındalık çalışmaları yürütmelerini teşvik etmenin etkili olabileceği konusunda genel bir eğilim ortaya çıkmıştır.
- **Türkiyelilerin Suriyelilere yönelik algısını dönüştürmeye yönelik politikalar:** Türkiye’de çerçevesi daha genel olarak çizilebilecek xenofobinin yanı sıra Arap düşmanlığının da yabancı düşmanlığının spesifik bir boyutu olarak öne çıktığı gözlemlenmektedir ve ne yazık ki bu, Suriyeli nüfusun Türkiye’ye kitlesel göçü ile başlamış bir durum da değildir. Ancak bilhassa son altı yıldır Türkiye’de gündelik hayatta karşılaşılan iş, sağlık, eğitim, barınma gibi pek çok sorunda günah keçisi olarak Suriyelileri gösterme, hatta medya organlarında hedef haline getirme eğilimi yükseliştir. Nefret söylemleriyle, yabancı düşmanlığı ve ayrımcılık kolay ve çabuk dönüştürülebilen mücadele alanları değildir; ancak yürüttüğümüz bütün çalışmalarda bu alanlarda mücadeleyi işimizin bir parçası haline getirmek elzemdir. Bu bakımdan yukarıda da bahsi geçen nefret söylemi ve ayrımcılık izleme ağı oluşturulması bu çalışmanın ilk adımı olarak görülebilir.
- **Yeni sığınak modelleri düşünme:** Türkiye’deki sığınak sistemi, ne Türkiyeli ne Suriyeli kadınlar için yeterlidir; bunun yanı sıra, altı ay sığınakta kaldıktan sonra şiddetten kurtulan kadınların hayatlarını iyileştirmeye yönelik başka destek mekanizmalarına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda mevcut sığınak sistemi yeniden düşünülmeli, kadınlar tarafından belirlenen ilkeler etrafında kökeni ve yasal statüsü ne olursa olsun Türkiye’de yaşayan tüm kadınların kapasite sıkıntısı bahane edilmeksizin yararlanabileceği, rehabilitasyon ve psiko-sosyal destekleri içeren, sığınak sonrası hayata yönelik iyileştirici desteklerin sunulduğu, sığınaktan yararlanan kadınların farklı alanlarda güçlenebildiği, bu sırada gelir getirici faaliyetlerle de kendilerini destekleyebildikleri, yeterli sayıda ve kapasitede sığınak şiddetten kurtulan kadınların ihtiyacına cevap verebilmelidir. Bunun yanı sıra yurttan olmayan kadınların sığınaklardan yararlanmasının önündeki yasaya aykırı keyfi uygulamaların sona erdirilmesine yönelik savunuculuk çalışması yapmak gerekmektedir.
- **Anadilde sosyal hayat yaşamanın önünü açmak, Türkçe öğretimi konusunda doğru bir strateji geliştirmek:** Suriyeli kadınların sosyal hayata katılmalarının, bunun ötesinde acil durumlarda hastane, polis merkezi, savcılık gibi kurumlardan hizmet alabilmelerinin önündeki en büyük engellerden biri, şüphesiz dil sorunudur. Türkçe eğitimi almak isteyen kadınlara, gündelik hayat odaklı, etkin, yaygın ve ücretsiz bir şekilde eğitimler verilmeli, var olan eğitim modülleri bu doğrultuda gözden geçirilerek yeniden inşa edilmelidir. Bunun yanı sıra sosyal hayatı anadilde yaşamanın önü açılmalı, Suriyeli nüfusun yoğun olduğu bölgelerden başlanarak çok dilli hizmetler

yaygınlaştırılmalıdır. Dil sorununa dikkat çekmek de savunuculuğun yapılması gereken alanlardan biridir.

- **Göçmen LGBTİ'lerin ve seks işçilerinin maruz kaldığı şiddeti görünür kılmaya ve bununla mücadeleye yönelik farkındalık artırma ve politikalar üretme:** Göçmen LGBTİ'ler, bilhassa seks işçileri şiddet riskinin çok fazla olduğu, ayrımcılığın katmerlendiği ve şiddetin görünmez olması sebebiyle fazlasıyla yoğun yaşandığı, üstelik yasalar çerçevesinde sorumluluk taşıyan kurum çalışanlarının sorumluluklarını yerine getirmek şöyle dursun, bizzat ayrımcılık ve nefret söyleminin taşıyıcısı oldukları bir alanda yer almaktadırlar. Göçmen LGBTİ'lerin kendi topluluklarıyla ya da Türkiyeli LGBTİ'lerle yeterli ve destekleyici düzeyde bağ kurabilmekte zorlandıklarından hareketle, bu alanda özel bir savunuculuk çalışması yapılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra dayanışma ağlarını bilhassa seks işçiliği yapan göçmen kadınların sözlerini söyleyebilecekleri platformlar olarak inşa etmek elzemdir.
- **Gayrimüslim Suriyeli kadınları katmerli şiddetten korumaya yönelik farkındalık:** Suriye'den göç eden nüfusun tamamının Müslüman olduğu fikri yaygın olsa da, Ermeni, Süryani ve Ezidiler başta olmak üzere başka dinlere mensup pek çok insan da Türkiye'ye göçe zorlanmıştır. Gayrimüslim gruplardan bazıları, gayrimüslimlere yönelik ayrımcılığın ve şiddetin en yoğun olduğu bölgelere yerleştirilmişlerdir ve bu politikanın terkedilmesine yönelik savunuculuk çalışmaları yapılması gerekmektedir. Gayrimüslim Suriyeli kadınların yaşadığı çoklu ayrımcılık ve şiddetin görünür kılınması, bu savunuculuk faaliyetlerinin zeminin oluşturmaktadır.
- **Dayanışma ağı inşa etme, birbirimizi güçlendirme:** Çalıştayın ilk oturumundan itibaren Suriyeli ve Türkiyeli kadınlar defalarca bir dayanışma ağı/platformu oluşturmak gerekliliğini dile getirmişlerdir. Bu dayanışma ağının şekillenebilmesi için öncelikle bir iletişim ağı (mail grubu) kurulacak, Gaziantep'te gerçekleştirilecek çalıştay organize edilecek, farklı örgütlerden daha çok Suriyeli ve Türkiyeli kadının katılımı hedeflenecek ve ortaklaşılan ilkeler doğrultusunda orta ve uzun vadede hak temelli bir ağ/platform hayata geçirilecektir.

III. SOMUT BİR İLK ADIM ÖNERİSİ: ÇOK DİLLİ BİR İNTERNET YAYINI

Çalıştay katılımcılarının tartışmaları sırasında ortaya çıkan, Suriyeli ve Türkiyeli kadınlar arasında bir temas noktası oluşturacak çok dilli bir internet gazetesi fikri, katılımcıların tümü tarafından olumlu karşılanmıştır. Bu fikir etrafında küçük bir tartışma yapılmış ve katılımcılardan gazeteye dair konu, başlık, yazı, köşe ve slogan önerileri getirmeleri istenmiştir. Bu bağlamda ilk etapta aşağıdaki öneriler gelmiştir:

- **“Doğru bildiğimiz yanlışlar” köşesi:** Geleneksel ve sosyal medyada Suriyeliler ile ilgili pek çok dezenformasyon ve manipülatif haber dolaşıma girmektedir. “Suriyeliler üniversiteye sınavsız giriyor”, “Suriyeliler oy kullanacak” gibi haberler bunlara örnek gösterilebilir. Bu bakımdan hem Arapça hem Türkçe olarak yayınlanacak ve halklar arasında bir bağlantı noktası olma işlevi görececek bir internet yayınının temel

köşelerinden biri, bu türden manipülatif ve yanlış haber ve bilgilere karşı doğru bilgileri dolaşıma sokmak olacaktır.

- **“Her temas iz bırakır”**: Hâlihazırda bilinen bir slogan olan bu cümle, Suriyeli ve Türkiyeli kadınların farklı vesilelerle karşılaşmalarının ve bir araya gelişlerinin bu karşılaşmayı yaşayan herkesi dönüştüren bir etki bıraktığından hareketle, “birbirimizi dönüştürüyoruz” odaklı deneyim ve hikâyelerimizi paylaştığımız bir köşe haline gelebilir.
- **“Varız, buradayız”**: Göçmen olmak, kadın olmak, seks işçisi olmak, LGBTİ olmak nedeniyle yaşadığımız, görünmez kılınmaya çalışılan katmerli ayrımcılık ve şiddeti görünür kılma mücadelemizi böyle bir başlıkla paylaşabiliriz.
- **Kadın bedeni de savaş alanı**: Coğrafyalar üzerinde süregiden savaşlar kadınların bedeni üzerinde de hüküm sürmekte. Bu internet gazetesinin bir işlevi de, kadın bedeninin işgal edilebilecek bir alan ya da namusa açılan kapı olması yönündeki yerleşik algıyı kırmak olmalı.
- **Kafamızdaki sınırlarla da mücadele etmek**: Göç alanında ya da cinsiyet eşitliği alanında çalışıyor olmak hiçbirimiz doğumumuzdan itibaren zihniyetimizi şekillendiren sosyalleşme sürecinde kafamızda yarattığımız sınırlardan azade değiliz; fiziksel sınırlar kadar kafamızdaki sınırlar da düşünme biçimimizi ve yaşayışımızı etkiliyor. Kafamızın içindeki sınırlarla mücadele, hayat boyu devam eden bir yeniden inşa süreci. Bu bağlamda söz konusu internet gazetesinin bu amaca da hizmet etmesi gerekiyor.
- **Türkiye’deki Suriyelilerin kültürel faaliyetlerini ön plana çıkarmak**: Baskıcı ve zorba bir rejim ve savaş koşulları nedeniyle yerinden edilen ve Türkiye’ye yerleşen pek çok Suriyeli, Türkiye’de farklı örgütlenme deneyimleri içinde yer alıyor ve kültürel alan başta olmak üzere pek çok alanda çalışmalar yürütüyor. Bu örgütlülüğün ve çalışmaların da gazetemizde yer bulması gerekiyor.
- **Sözlük köşesi**: Gerek göç, cinsiyet eşitliği ya da insan hakları alanlarında örgütlü ve/veya bağımsız çalışmalar yürütelim, gerekse bu alanlarla yeni yeni tanışıyor olalım, hepimizin yabancı olduğu kavramlar var. Deneyimlerimizi paylaştığımız kadar ürettiğimiz bilgiyi de kolektifleştirmemiz gerekiyor. Bu gazetede bilmediğimiz, kısmen yabancı olduğumuz ya da bize muğlak gelen bazı kavramları netleştirebileceğimiz bir sözlük hepimizin ihtiyacı.
- **Barışı vurgulamak**: Suriyeli ve Türkiyeli kadınların birlikte ya da ayrı ayrı yürüttüğü bütün çalışmalarda barış vurgusunun yapılması elzem. Yalnızca yerinden edilen Suriyeli kadınların değil, Türkiye içinde yerinden edilen Kürt kadınların deneyimlerini de içerecek şekilde, savaş, cinsiyetçilik ve militarizmin diline karşı kadınların barış ısrarının gazetede mutlaka yer bulması gerekiyor.
- **“Komşuların kimler?”**: Birlikte yaşama olan inancımızın sürekli olarak sınındığı bir dönemden geçiyoruz. Suriyeli ve Türkiyeli kadınlar olarak evlerimizde, mahallelerimizde, gündelik hayatın her alanında farklı düzeylerde ve boyutlarda yoksulluk ve şiddetle iç içe yaşıyor olsak da Suriyeli kadınların gündelik hayatta maruz

kaldıkları şiddetin önemli bir kısmı, onları yaşam alanlarında istemeyen komşularından kaynaklanıyor. Mahallelerde, apartmanlarda, yaşam alanlarında Türkiyeli olmak-Suriyeli olmak hiyerarşisini kırmaya yönelik bir köşenin bu gazetede mutlaka yer alması gerekiyor.

- **“Barışsak Ölü Müyüz?”**: Bu slogan, Türkiyeli ve Suriyeli kadınların barışı vurgularken kullanabilecekleri akılda kalıcı bir slogan olabilir.
- **Kadın Kadının Yurdudur/Surkiyeli Kadınlar**: Bu sözler, yayınlamayı planladığımız çok dilli internet gazetesine isim önerisi olarak getirildi: “Kadın Kadının Yurdudur: Surkiyeli Kadınların Gazetesi”
- Toplumsal cinsiyete dayalı barış gazeteciliği: İlkesel olarak Suriyeli ve Türkiyeli kadınların yayınlayacağı bir gazetenin, cinsiyet eşitliğini gözeten ve çatışma ve şiddet odaklı haberciliğin yerine hakları merkezine alan ve şiddetsiz bir dil üzerinden kendini var eden bir dili benimsemesi gerekiyor.
- **Çoğu kadın için cephe evdir**: Coğrafyalar üzerinde süregiden savaşın yanı sıra, evlerin içi de kadınlar için bir çatışma, şiddet ve ayrımcılık alanı. Görünmeyen ev içi emeğimizden ev içindeki statümüze, şiddetin farklı biçimlerinden, bedenimiz üzerindeki tahakküme, “ev”in çoğumuz için hiç de güvenli bir sığınak olmaması, bilakis, bir başka savaş alanı olarak karşımıza çıkması, bu gazetede yer bulması gereken bir sorun.
- **Ayrımcılığa hayır/Hepimiz insanız**: Suriyeli ve Türkiyeli kadınların dayanışması, bir yönüyle ayrımcılıkla mücadele anlamına geliyor. Bu yayın, her türlü ayrımcılığa karşı kadınların sesini yükselteceği bir gazete olmalı.
- **“Sığınmacı kadınların da kadın olduğunu unutma!”**: Göç, sığınma, iltica, mülteci gibi kavramlar havada uçuşurken, göçmen kadınların kadın olmalarından kaynaklı olarak yaşadıkları ayrımcılık ve şiddet daha da görünmez hale geliyor. Yiyecek-giyecek dağıtmaya ve temel hizmetleri karşılamaya dayalı insani yardım algısının kırılması, göç alanında cinsiyet eşitliğini gözeten ve hak temelli bir çerçevenin –sadece kâğıda değil – hayata geçirilmesi gerekiyor. Bu slogan altında göçün cinsiyet boyutunu, deneyimlerimizi, politika ve eylem önerilerimizi paylaşabiliriz.

IV. SONUÇ

Göç ya da cinsiyet eşitliği alanında çalışan Suriyeli ve Türkiyeli kadınları, ileriye dönük bir örgütlülük, bir dayanışma ağı inşa etme umuduyla ilk kez bir araya getiren bu çalıştayda, göçün toplumsal cinsiyet boyutu sorunlar ve çözüm önerileri bağlamında tartışılmış, son derece olumlu karşılaşmalar ve temaslar gerçekleşmiştir. Adana, Gaziantep Hatay, İzmir, Ankara gibi farklı illerden gelen pek çok kadının çalıştay sonrası değerlendirmeleri ve ileriye dönük temennileri bu görüşümüzü doğrular niteliktedir.

Çalıştayın ikinci adımı, elbette başlangıç aşaması olarak görülebilecek bu teması ileriye taşımak olacaktır. Bu bakımdan Suriyeli kadın örgütlerinin çok daha etkin olduğu Gaziantep’te gerçekleştirilecek ikinci bir çalıştayla, İstanbul’da tartıştığımız meseleleri

derinleştirmek, temaslarımızı güçlendirmek ve dayanışma ağımızı inşa etmeye bir adım daha yaklaşmak planlanmaktadır.